

O‘QUVCHILAR TARBIYASIDA INSHONING O‘RNI

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

Ellikqala pedagogika fakulteti Boshlang‘ich ta‘lim

*yo‘nalishi 3- bosqich talabasi **Muxiddinova Yulduz***

Annotatsiya: Maqolada boshlang‘ich sinflarda o‘quvchilarning nutqiy rivojlanishi va ma‘naviy-axloqiy tarbiyasida yozma ishlar va insho yozishning ahamiyati haqida

Kalit so‘zlar: insho, tarbiya, nutq

THE ROLE OF THE ESSAY IN THE EDUCATION OF STUDENTS

Annotation: the article is about the speech development and spiritual and moral education of students in the elementary grades on written works and the relevance of writing an essay

Keywords: essay, upbringing, speech

Boshlang‘ich sinflarda o‘quvchilarning nutqiy rivojlanishi va ma‘naviy-axloqiy tarbiyasida yozma ishlar, ayniqsa, insho yozish muhim o‘rin tutadi. Insho o‘quvchilarning fikrlash doirasini kengaytirish, o‘z fikrlarini mustaqil ravishda izchil va mantiqiy ifoda etish qobiliyatini rivojlantiradi. Shuningdek, insho o‘z-o‘zini anglash, dunyoqarashni shakllantirish va axloqiy qadriyatlarni o‘zlashtirishda samarali vosita hisoblanadi.

Insho yozish jarayonida o‘quvchilar o‘z bilimlari va tasavvurlarini ifodalashga intiladi, bu esa ularda mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvni rivojlantiradi. Bundan tashqari, insho mavzulari tarbiyaviy ahamiyatga ega bo‘lib, o‘quvchilarni mehnatsevarlik, vatanparvarlik, halollik va odo-axloq kabi ijobiy xislatlarni shakllantirishga undaydi. Shu sababli insho yozish o‘quvchilarning nafaqat nutqiy ko‘nikmalarini, balki tarbiyaviy jihatdan o‘shini ham ta‘minlaydi.

Insho yozish jarayoni nafaqat o‘quvchilarning nutqiy ko‘nikmalarini rivojlantiradi, balki ularning ma‘naviy-axloqiy tarbiyasiga ham katta ta‘sir ko‘rsatadi. Quyida inshoning tarbiyaviy ahamiyati asosiy yo‘nalishlar orqali bayon etiladi:

1. Mustaqil fikrlashni rivojlantirish

Insho yozish jarayonida o‘quvchilar o‘z fikrlarini mustaqil ravishda tartibga solib, mantiqan bog‘langan shaklda ifodalashga o‘rganadi. Bu ularda mustaqil fikrlash va o‘z nuqtai nazarini himoya qilish ko‘nikmalarini shakllantiradi. Masalan, "Mening orzularim" yoki "Do‘stlik nima?" kabi mavzulardagi insholar o‘quvchiga o‘z shaxsiy tajribasi va his-tuyg‘ulari haqida so‘z yuritish imkonini beradi.

2. Axloqiy qadriyatlarni shakllantirish

Insho mavzulari ko‘pincha insoniy qadriyatlar, vatanparvarlik, halollik, mehnatsevarlik kabi axloqiy masalalarni qamrab oladi. Masalan, "Mehnatning ahamiyati", "Yaxshilik qilsang, yaxshilik topasan" kabi mavzular o‘quvchiga jamiyatdagi axloqiy me‘yorlarni anglashga va ularga amal qilishga yordam beradi.

3. Vatanparvarlik va milliy g‘ururni shakllantirish

"Vatan mening ko‘z o‘ngimda", "Mening ona tilim" kabi mavzulardagi insholar o‘quvchilarda Vatanga muhabbat, milliy qadriyatlarga hurmat kabi tuyg‘ularni shakllantiradi. Bu ularda o‘z xalqining tarixiy va madaniy merosiga nisbatan faxr tuyg‘usini uyg‘otadi.

4. Tasavvur va ijodkorlikni rivojlantirish

Ijodiy mavzulardagi insholar (masalan, "Agar sehrigar bo‘lsam...") o‘quvchilarning tasavvurini rivojlantiradi va ijodiy yondashuvini shakllantiradi. Bu esa kelajakda ular uchun muhim bo‘lgan ijodiy va innovatsion fikrlash ko‘nikmalarining asosi hisoblanadi.

5. Til boyligini oshirish

Insho yozish jarayonida o‘quvchilar turli xil yangi so‘zlarni o‘rganib, ularni kontekstda to‘g‘ri ishlatishni o‘rganadi. Bu esa ularning og‘zaki va yozma nutqini boyitadi, adabiy til me‘yorlariga rioya qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

6. O‘z fikrlarini ifodalashga o‘rgatish

Insho yozish o‘quvchilarni o‘z his-tuyg‘ulari, orzu-umidlari va fikrlarini ochiq-oydin va aniq ifoda etishga o‘rgatadi. Bu esa ularning kommunikativ qobiliyatlarini mustahkamlaydi va kelajakda muloqot qilishda qo‘l keladi.

7. Javobgarlik va mas‘uliyat hissini shakllantirish

Insho yozish o‘quvchilarda mas‘uliyat va mehnatsevarlik ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Ular mazmunli va yaxshi insho yozish uchun izlanishga, mavzu bo‘yicha chuqurroq o‘ylashga intiladi.

Shunday qilib, insho yozish jarayoni o‘quvchilarni axloqiy, ma‘naviy va ijodiy jihatdan rivojlantirish bilan birga, ularning shaxsiy dunyoqarashini boyitishga ham yordam beradi. Bu jarayon bolalar tarbiyasining ajralmas qismi sifatida ularga to‘g‘ri qadriyatlarni singdirish uchun samarali vositadir.

Insho yozish o‘quvchilarning nutqiy, ijodiy va axloqiy rivojlanishida muhim o‘rin tutadi. Ushbu jarayon orqali bolalarda mustaqil fikrlash, mantiqiy tahlil qilish va o‘z fikrlarini ravon ifoda etish ko‘nikmalari shakllanadi. Insholar mavzusiga ko‘ra, bolalarda vatanparvarlik, insoniylik, halollik, mehnatsevarlik kabi axloqiy sifatlar rivojlanadi va jamiyatning to‘laqonli a‘zosi bo‘lib yetishishlariga ko‘maklashadi.

Insho yozish, shuningdek, o‘quvchilarning tasavvurlarini kengaytirish, til boyligini oshirish va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish uchun samarali vositadir. Ushbu jarayon bolalarni o‘z fikrini ifoda etishga, mas‘uliyatni his qilishga va hayotiy qadriyatlarni anglashga undaydi.

Shunday qilib, insho o‘quvchilarning tarbiyasida nafaqat ta’limiy, balki tarbiyaviy jihatdan ham katta ahamiyatga ega bo‘lib, ularning shaxsiy kamolotida asosiy vosita hisoblanadi.

Bugungi kunda globallashuv va texnologiyalar tez rivojlanayotgan bir davrda o‘quvchilarning tarbiyasi, jumladan, ularning axloqiy va ma’naviy qadriyatlarini shakllantirishda insho yozishning ahamiyati yanada ortib bormoqda. Zamonaviy ta’lim jarayonida o‘quvchilar nafaqat bilim olishlari, balki o‘z fikrlarini mustaqil, aniq va mantiqan asoslab bera olishlari zarur. Insho yozish esa bu ko‘nikmalarni shakllantirishning samarali vositasi hisoblanadi.

1. Axloqiy va ma’naviy qadriyatlarning saqlanishi

Zamonaviy axborot oqimi va raqamli texnologiyalarning kuchayishi bolalar tarbiyasida axloqiy qadriyatlarni shakllantirishni muhim vazifa qilib qo‘ymoqda. Insho yozish orqali o‘quvchilar xalq qadriyatlari, vatanparvarlik, mehr-oqibat, halollik kabi tushunchalarni o‘zlashtiradi. Bu esa ma’naviy va axloqiy tarbiyaning asosini mustahkamlaydi.

2. Mustaqil fikrlash va ijodiylik zaruriyati

Hozirgi kun jamiyatida mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuv asosiy talablar bo‘lib qolmoqda. Insho yozish bolalarni fikrlarni tahlil qilishga, muammolarni hal qilishga va ijodiy yondashishga undaydi. Bu ko‘nikmalar bolalarning kelajakda yetuk shaxs sifatida shakllanishiga yordam beradi.

3. Til madaniyatining rivojlanishi

Axborot texnologiyalari ta’sirida yoshlar orasida og‘zaki va yozma nutqdagi adabiy qoidalar e’tibordan chetda qolishi kuzatilmoqda. Insho yozish esa o‘quvchilarning adabiy til qoidalariga rioya qilishini ta’minlaydi, ularni ravon va to‘g‘ri so‘zlashga o‘rgatadi.

4. Ijtimoiy mas’uliyatni shakllantirish

Insho yozish mavzulari o‘quvchilarda jamiyatga, atrof-muhitga bo‘lgan mas’uliyatni anglashga yordam beradi. Masalan, “Tabiatni asrash – burchimiz” yoki “Axloqli inson qanday bo‘lishi kerak?” kabi mavzularda yozilgan insholar bolalarning jamiyatdagi roli va mas’uliyatini anglashiga zamin yaratadi.

5. Shaxsiy rivojlanishga ko‘maklashish

Hozirgi kunda bolalarda o‘z fikrlarini ochiq-oydin ifoda etish, hissiyotlarini tushuntirish va hayotiy muammolarga ijodiy yondashish ko‘nikmalarini shakllantirish muhim. Insho yozish ushbu qobiliyatlarni rivojlantirishning samarali usuli bo‘lib, bolalarni o‘z shaxsini tanishga va o‘zini ifoda etishga yordam beradi.

Xulosa

Hozirgi kunda insho yozish jarayoni o‘quvchilarning tarbiyasida dolzarb ahamiyatga ega. U ma’naviy va axloqiy qadriyatlarni shakllantirish, mustaqil fikrlash, ijodiylik va mas’uliyatni rivojlantirish vositasi sifatida muhim o‘rin tutadi. Insho yozish nafaqat ta’limiy

jarayonning bir qismi, balki bolalarni jamiyatga foydali va ma’nan boy shaxs sifatida tarbiyalashning muhim vositasidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Qosimova K., Matchonov S., G‘ulomova X., Yo‘ldosheva Sh., Sariyev Sh. Ona tili o‘qitish metodikasi. –T.: “Noshir”, 2009. – 163 b.
2. G‘ulomov A.K. Ona tili ta’limi jarayonida o‘quvchilarning o‘quv-biluv faoliyatini rivojlantirish metodikasi. Avtoreferat. Pedagogika fanl. dokt. diss. –T., 1991.
3. Safarova R., Inoyatova M., G‘ulomov M., Sayfurov D., Malikova D. Alifbe Metodik qo‘llanma: o‘qituvchilar uchun metodik qo‘llanma. –Toshkent: “Respublika ta’lim markazi”, 2021. – 96 b.
4. G‘ulomov A.K. Ona tili ta’limi jarayonida o‘quvchilarning o‘quv-biluv faoliyatini rivojlantirish metodikasi. Avtoreferat. Pedagogika fanl. dokt. diss. –T., 1991.